

Utdrag ur

HALL KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2005

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Hall kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats i september och oktober 2004 av undertecknad.

Ansvariga för de olika delarna i vård- och underhållsplanens anges här nedan. I de avsnitt där det i planen använts eller hänvisas till källmaterial som tagits fram i annat syfte än att ligga till grund för densamma, anges upphovsmannens namn inom parentes i förteckningen.

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	Ej utsedd
VVS-installationer	Ej utsedd
Stigluckor	Arkitekt Jan Utas
Övriga byggnader på kyrkogården	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Träd på kyrkogården	Kyrkogårdsingenjör Johan Arvidsson
Gravvårdar	Ej utsedd
Kalkmålningar	(Konservator Marianne Gustavsson-Belzacq)
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	(Konservator Maria Ihrsén)
Inventarier av metall	Ej utsedd
Inventarier av sten	(Konservator Marianne Gustavsson-Belzacq, konservator Maria Ihrsén)
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine; ej besiktigat)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr; ej besiktigat)
Övriga inventarier	Ej utsedd

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm

Handlingar i Läns museet på Gotlands arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Hall kyrka 1999-2000, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Hall kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för ut- och invändig restaurering av Hall kyrka, upprättat 2004 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Lagerlöf-Svahnström, Gotlands kyrkor, 1991.

B G Söderberg, Gotländska kalkmålningar 1200-1400. 1971.

I Ruhr, Gotlands kyrkklockor och ringnings seder, 1985.

Gunnar och Karin Svahnström, Måleri på Gotland 1530-1830. 1989.

Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, red. Tore Johansson, 1990.

Hans Nilssøn Strelow, Cronica Guthilandorum, 1633.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd II, 1935.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDDEL ETC.:	REF.
1100-talet	Triumfkrcifix, numera i Gotlands fornsal (SvK anger ”omkr. 1100”). Troligen en träkyrka på platsen för Hall, Hangvar och Elinghem.	GK SvK SvK
s. 1100-tal	Tronande madonna (träskulptur; ev. år 1182 enl. Strelow).	SvK
o. 1225-50	Koret och långhuset byggdes (SvK anger ”tidigast 1235-40”).	GK
o. 1250	Dopfunten.	GK SvK
s. 1200-tal	Tornet byggdes (SvK anger ”icke...före omkr. 1260” samt ”omkr. 1250”). Ny långhusportal, den ursprungliga återanvändes som tornportal.	GK SvK SvK
1200-tal	Kalkmålningarna i långhusvalven.	GK GKM
o. 1300	Tronande biskop (träskulptur), av ”Fogdömästaren”. S:t Olofsfigur (träskulptur), av ”Dionysosmästaren”.	SvK SvK
1330-70	Apostla bild (träskulptur) som möjligen tillhört ett retabel av ”Alamästaren”.	SvK
1300-tal	Kalkmålningar på korets N vägg och på långhusets väggar. (GKM anger ”figurmålningarna från omkr. 1300.”)	GK GKM
Medeltid	Stigluckorna.	SvK
1400-tal	Målningar i långhuset av ”Passionsmästaren”, numera försvunna.	SvK ATA
1603	Kalkmålning ovanför korportalen.	GK
1619	Predikstolen.	GK SvK Inskr.
o. 1650	Korbänken.	SvK
1692	Altaruppsats av trä, numera på tornets S vägg. Altaruppsatsen målad, tillskriven Johan Bartsch d.y. Predikstolen målades.	GK GKS SvK Inskr.
1600-tal	Bänkinredning. Epitafium över Peder Lythes och hans styvdotter Elisabet. Epitafiets tidigare placering: I koret.	GK GK SvK

ÅR	BYGGNADSDDEL ETC.:	REF.
	Epitafium över Rasmus Hofman med familj. Epitafiets tidigare placering: Bakom predikstolen.	GK SvK
1705	Målningar i korvalvet, bekostade av Peter Westöö.	SvK
1730-talet	Predikstolen målades om.	SvK
1739	Votivskepp, skänkt av hemmansbrukaren Paul Westöö.	ATA Inv 1830
1749	Bänkarna målades av målaren Erik Lodström, Hall.	GKS
1752	Inköp av 3 000 tegelpannor (till kortaket).	SvK
1754	Årtal i korets takstol, ev. datum för tegeltakets utförande. Ljuskrona av mässing (i koret), skänkt av bruksägaren Peter Jönson Westöös änka Maria Facht.	Inskr. SvK ATA
1758	En ny dörr och en ny "krantz" till predikstolen förfärdigades och målades av målaren Erik Lodström, Hall.	GKS
1700-talet	Delar av bänkinredningen (SvK anger "fr. 1780-talet"). Porträtt av handelsmannen i Visby, Jöns Westöö (1708- 42). Porträttets tidigare placering: I koret. (Westöös porträtt sannolikt målat av Pehr Fjellström.)	GK SvK SvK GKS
1826	Ny kyrkklocka, gjuten av Arv. Breme(e), Stockholm.	ATA (Säve)
1834	Votivskepp skänkt av sjömannen Pet. Pettersson.	ATA (Säve)
1849	En troligen medeltida stiglucka i NV togs bort.	SvK
1850	Ett fyrkantigt fönster togs upp vid predikstolen (sedermera igensatt).	SvK
o. 1850	Magasinshuset tillbyggdes.	ATA
1853	Nummertavla skänkt av sjömannen Pet. Pettersson.	ATA (Säve)
1866	Korets S fönster utvidgades och gjordes spetsbågigt. Långhusets fönster förstörades.	SvK
1871	Votivskeppet.	GK
1892	Ljuskrona av mässing skänkt till kyrkan.	ATA
1899	Sakristian byggdes. Enl. SvK byggdes sakristian "obetydligt senare" än koret och långhuset, alltså på 1200-talet, och 1899 är	GK SvK

ÅR	BYGGNADSDDEL ETC.:	REF.
	tidpunkten för materialbodens tillkomst. Årtal i putsen på materialboden	SvK Inskr.
1914	Kyrkklockan gjuten av K. G. Bergholtz & Co, Stockholm. Fotogenkaminer.	GKR ATA
1938	Värmeinstallation (lågtrycksånga) med pannrum i magasinsbyggnaden.	ATA
1956	Ut- och invändig restaurering efter förslag av arkitekt Nils Arne Rosén, Stockholm:	GK
	– Spritputsen på tornet avlägsnades och fasaderna slätputsades. Övriga fasader putslagades.	ATA
	– Västra tornfönstret byggdes om. De S fönstren ”gjordes mindre” och fönstret vid predikstolen togs bort helt (tidigare igensatt). Nya stenarbeten resp. snickerier i fönstren.	ATA
	– Tornhuvens bräddtäckning reparerades.	ATA
	– Långhustaket täcktes med tegel.	ATA
	– Tegeltaket över sakristia och magasinsbyggnad/pannrum lades om.	ATA
	– Kortakets tegeltäckning på läkt lades om på panel med utbyte av 1800-talsteglet mot nytt lertegel.	ATA
	– Kalkmålningarna togs fram.	ATA GK
	– Konservator Erik Olsson, Sanda.	ATA
	– Kalkning av väggar och valv i kyrkorummet och sakristian.	ATA
	– Mittkolonnen befriades från puts och målning.	ATA
	– Altaruppsatsen flyttades till N tornväggen, och övriga tavlor flyttades från koret till tornrummet.	ATA
	– Korbänken byggdes om.	ATA
	– Ändring av bänkinredningen, bl.a. ändrades ryggstöd och sitsar och det S bänkkvarterets bredd minskades och några bänkar togs bort bakerst i det N bänkkvarteret för att bereda plats för orgeln. Även de främsta bänkarna i det S bänkkvarteret samt d:o i tornrummet avlägsnades. Bänkarnas övermålning avlägsnades.	ATA
	– Dopfunten flyttades från korets SV hörn till tornbågen.	ATA
	– Elektrisk belysning installerades.	ATA
	– Orgeln flyttades till långhusets NV hörn.	ATA
	– Trägolvet i långhuset byttes mot kalkstensplattor. I bänkkvarteren lades nya trägolv.	ATA
	– Komplettering av värmesystemet.	ATA
	– Ny dörr till torntrappan.	ATA
	– Stengolvet i material-/vedboden kompletterades.	ATA

ÅR	BYGGNADSDDEL ETC.:	REF.
	– Åskledare?	ATA
	– Stigluckorna putslagades och kalkades.	
1962	Ny vedpanna.	ATA
1984-85	Utvändig restaurering av underhållskaraktär efter förslag av ing. Lars-Göran Löfström, Riksantikvarieämbetet, Stockholm. Entreprenör: AMS' platskontor i Visby.	ATA
	– Reparation av tornhuv (stomme) och byte av panel på huven.	
	– Stegar och vilplan i tornhuven.	
	– Fågelnät i ljudgluggarna.	
	– Förlängning av klockdäckets utkastare.	
	– Omläggning av tegeltaken på hela kyrkan på täta undertak.	
	– Hängrännor och stuprör på kor (ej N sidan), långhus och sakristia med brunnar och infiltrationsledningar.	
	– Putslagning av tornets och sakristians fasader, kalkavfärgning av samtliga fasader.	
	– Rengöring och fogkomplettering av portalerna.	
	– Omfogning av socklarna.	
	– Utbyte av fönsterjärn mot rostfritt stål.	
	– Ny värmeinstallation med ny oljepanna: Varmluftsfäkt i f.d. vedboden med inblåsning i tornrummet och evakuering via sakristian.	
1986	En kopia av 1100-talskrucifixet hängdes upp i triumfbågen.	GK ATA
	Snidat av Fred Fleming och målat av C H Eliason.	ATA
1992	Ny orgel av orgelbyggare Johannes Künkel, Färjestaden.	ATA
2000	Kyrkogårdsmuren reparerad i S.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GK	Lagerlöf-Svahnström, Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	B G Söderberg, Gotländska kalkmålningar 1200-1400. 1971.
GKR	I Ruhr, Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.
GKS	Gunnar och Karin Svahnström, Måleri på Gotland 1530-1830. 1989.
ISO	Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, red. Tore Johansson, 1990.
Inskr.	Inskrift i kyrkan
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum, Stockholm.
Strelow	Hans Nilssøn Strelow, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland, bd II, 1935.
t.	tidigt

